

سیر تا پیاز تولید عسل

برای تولید عسل طبیعی به مقدار یک کیلوگرم، حدود سه کیلو شهد لازم است که ۲۰ هزار زنبور آن را از ۴ میلیون گل جمع‌آوری می‌کنند، زنبورهای مزرعه مجبورند مسافتی برابر سه دور چرخیدن به دور زمین را برای این یک کیلو عسل طی کنند.

زنبورهای مزرعه برای جمع‌آوری شهد تغذیه از گل‌ها، بیرون می‌روند، آن‌ها با نیش خود شهد موجود در گل‌ها را می‌مکند و در قسمت ویژه شکم خود که به آن معده عسل می‌گویند ذخیره می‌کنند.

جدای از شهد، زنبورها گرده گل هم جمع می‌کنند. تمام بدنشان از کرک و موهای بسیار ریز پوشیده شده و هنگامی که به روی گل‌ها می‌نشینند، گرده به کرک‌هایشان می‌چسبد. زنبورها این گرده‌ها را با پاهای خود جمع کرده و با پاهای عقبی آن را در سبد گرده خود جمع می‌کنند. در واقع سبد که نه، بلکه موهای بلند و کلفت‌تری هستند که دور تا دور بند میانی جفت پای عقبی زنبورها را پوشانده‌اند.

پس از جمع‌آوری شهد تقریباً ۱۵۰ گل و پر کردن سبد با گرده، زنبورها به کندو بر می‌گردند. در راه، آنزیم‌هایی را در شکم خود به شهد اضافه می‌کنند که باعث تجزیه مولکول‌های قند پیچیده موجود در شهد گیاهان به گلوکز و فروکتوز می‌شود. تمام این فرآیند تجزیه در راه بازگشت به کندو کامل می‌شود.

وقتی زنبورهای مزرعه رو به کندو می‌رسند، شهد را به زنبورهای کارگر می‌دهند. زنبورهای کارگر نیز آن را آنقدر می‌خورند و باز می‌گردانند که به غلظت مناسب برسد و سپس آن را در سلول‌های شش ضلعی‌شان ذخیره می‌کنند.

● برداشتی شیرین‌تر از عسل

در ایران به دلیل تنوع آب و هوایی زیادی که دارد، زمان گل‌دهی گیاه‌ها متفاوت است. هر گیاهی که زودتر شروع به گل‌دهی کند، زنبور عسل از آن گل، شروع به شهدگیری می‌کند (زنبوردارها اصطلاحاً به آن گیاه که زودتر به شهددهی رسیده «شهد اولی» یا «جریان شهد» می‌گویند). معمولاً فصل بهار یعنی زمانی که هوا از سردی رو به گرمی می‌رود، زنبورها شروع به فعالیت و جستجوی شهد می‌کنند و از کندو بیرون می‌آیند چرا که زنبورها در هوای سرد از کندو خارج نمی‌شوند.

از بهار تا اواخر تابستان یا اوایل پاییز، زنبورها بیرون از کندو به دنبال شهد هستند، فصل شروع سرما، زمان برداشت عسل می‌رسد، برای زنبوردارها یک نکته خیلی مهم است که عسل را زمانی بردارند که غلیظ شده و کندو پر از عسل شده باشد.

تغییرات دمای هوا در تبخیر آب موجود در عسل مؤثر است، وقتی که هوا گرم باشد زنبورها خیلی راحت عسل را غلیظ می‌کنند ولی اگر هوا مرطوب یا نامناسب باشد، این کار برای زنبور عسل سخت است و عسل خیلی غلیظ نمی‌شود، به همین دلیل عسل‌هایی که در مناطق مرطوبی هستند مثل شمال ایران نسبت به عسل‌های مناطق کوهستانی مثل غرب ایران، رقیق‌ترند.

● بازار گرم عسل

طعم و مزه عسل می‌تواند بر روی قیمت عسل طبیعی تأثیرگذار باشد. اگر چه فاکتورهای آزمایشگاهی عسل نقش تعیین‌کننده‌ای در قیمت نهایی عسل دارند اما نباید طعم و مزه عسل را نادیده گرفت.

بسیاری از عسل‌ها با اینکه فاکتورهای آزمایشگاهی بسیار خوبی دارند اما به دلایل مختلفی از طعم و مزه مطلوبی برخوردار نیستند و چون طعم و مزه قابل تشخیص‌ترین پارامتر عسل نزد مشتری است. این نوع عسل‌ها به اصطلاح مشتری پسند نیستند، به همین دلیل گاهی عسل‌هایی که مزه مناسبی ندارند اما فاکتورهای آزمایشگاهی خوبی دارند به این علت که باب میل مشتری نیست با قیمت پایین‌تری به فروش می‌رسد.

به عنوان مثال دو نوع عسل گون که هر دو هم طبیعی هستند اما یکی از آن‌ها طعم و مزه بهتری دارد ممکن است تا ۳۰ هزار تومان برای هر کیلو گران‌تر به فروش برسد.

انتقال زنبورها از یک کندو به کندویی دیگر

کندوهای عسل، بسته به نوع شانه‌ها، شکل‌های متفاوتی دارند

معمایی بود که آقای اکبری آن را برایمان حل کرد. به گفته او با لباس تمیز با رنگ سفید باید زنبورداری کرد، از حرکات ناگهانی و تکان دادن دست وقتی که در کندو باز است باید خودداری کرد. باتکان دادن سریع شانه‌ها زنبورها مهاجم می‌شوند. نباید اجازه دهیم موقعی که می‌خواهیم در کندو را ببندیم زنبور زیر در کشته شود چرا که کشته شدن زنبورها بوی خاصی را پخش می‌کند و باعث ناراحتی و عصبی شدن زنبورهای کلنی و هجوم آن‌ها می‌شود. علیم‌راد می‌گوید: «ما بازدید را در وسط روز موقعی که زنبورهای کمتری در کلونی هستند انجام می‌دهیم، بازدید در ابتدای صبح و نزدیک غروب باعث هجوم زنبورها می‌شود و هم چنین در هوای ابری از بازدید خودداری می‌کنیم». شهد و گرده بعضی از گل‌ها در مواقعی زنبور را عصبی و نیش زن می‌کند، این عصبی شدن ناگهانی زنبور می‌تواند از اثرات منفی انواع سموم و آفت‌کش‌ها نیز باشد، بنابراین این امر طبیعی است و تاجایی که می‌توانیم زنبور را از سموم کشاورزی دور می‌کنیم. ما بازدید کندو را از عقب یا بغل کندو انجام می‌دهیم و روبروی مسیر پروازی کندو قرار نمی‌گیریم، چرا که بازدید کردن از جلوی کندو زنبور را مهاجم می‌کند. آقای اکبری می‌گوید: «با این راهکارهای جلوگیری از گزش زنبور؛ در آخر اگر مورد نیش زنبورها قرار بگیریم جای نیش را سریع دود می‌دهیم تا زنبوران بوی نیش زدن را استشمام نکنند در غیر این صورت جایی که نیش زده شده است آماج حمله زنبورها قرار می‌گیرد.»

نباید اجازه دهیم موقعی که می‌خواهیم در کندو را ببندیم زنبور زیر در کشته شود چرا که کشته شدن زنبورها بوی خاصی را پخش می‌کند و باعث ناراحتی و عصبی شدن زنبورهای کلنی و هجوم آن‌ها می‌شود